

РЕЦЕНЗІЯ

доктора історичних наук, доцента кафедри історії, археології,
інформаційної та архівної справи

Ніколаєва Миколи Ілліча

на дисертаційну роботу **Швець Олени Дмитрівни**

«Цифровізація нумізматичних досліджень: теоретико-методологічні засади»,
подану до захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 032 Історія та археологія, галузі знань 03 Гуманітарні науки

Відгук складено на основі вивчення дисертаційної роботи та опублікованих
здобувачем результатів дослідження.

Детальний аналіз дисертації Швець Олени Дмитрівни дає змогу здійснити комплексну характеристику її наукової цінності, змістовного наповнення, відповідності сучасним вимогам до дисертаційних досліджень у галузі історії та археології, а також ступеня самостійності, глибини опрацювання теми та новизни отриманих результатів. Подана робота є вдалим прикладом інтеграції гуманітарної проблематики в міждисциплінарне поле цифрових технологій і відповідає актуальним викликам трансформації історичних наук та дисциплін у ХХІ столітті.

1. **Актуальність теми.** Актуальність обраної теми обґрунтована надзвичайно глибоко й переконливо. Дисертант чітко окреслює проблему — необхідність теоретико-методологічного осмислення процесу цифровізації в нумізматиці — як в Україні, так і в міжнародному контексті. Уперше на українському академічному ґрунті системно розглядається становлення цифрової нумізматики як окремого напрямку, що формалізується в межах спеціальних історичних дисциплін. Враховано як міжнародний досвід (приклади платформ Nomisma, OCRE, CHRE, FLAME, Pelagios тощо), так і українські ініціативи (наприклад, CFU, AFE-UKR, музейні бази даних, краєзнавчі цифрові проєкти). Отже, дисертація не лише відображає сучасний стан розвитку галузі, але й задає аналітичний вектор її подальшого руху.

Варто також наголосити, що цифровізація в історичних науках потребує осмисленого методологічного підґрунтя, і саме це намагається сформулювати Швець О. Д. у своїй роботі, окреслюючи наукову основу для цифрової нумізматики як повноцінного міждисциплінарного поля. Тематика роботи цілком відповідає напрямкам дослідницької тематики кафедри та загальнодержавній стратегії цифрової трансформації науки та освіти в Україні.

2. **Структура, зміст і логіка викладення.** Дисертація має логічно вивірену структуру, що дозволяє повноцінно розкрити поставлену мету. Вона складається зі вступу, чотирьох основних розділів (поділених на тематично обґрунтовані підрозділи), висновків, списку використаних джерел і додатків. Всього обсяг дисертації становить 307 сторінок, зокрема основний текст – 218 сторінок, що відповідає встановленим вимогам до робіт такого рівня.

3. **У вступі** автор формулює проблему, мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження. Методологія представлена різноаспектно: використано загальнонаукові (аналіз, синтез, узагальнення, систематизація), спеціальні історичні (історико-порівняльний, типологічний, джерелознавчий, історіографічний), а також інструментарій цифрових наук (LOD, GIS, штучний інтелект та машинне навчання, 3D-сканування). Перший розділ присвячений історіографії цифрової трансформації нумізматичних досліджень, аналізу джерельної бази та методології дослідження впровадження цифрових процесів у нумізматиці. В ньому викладено огляд розвитку історіографії цифрових гуманітарних наук, а також висвітлено провідні світові та українські дослідження з питань цифровізації нумізматичної науки та її ролі. Вперше в українській нумізматичній науці окреслено контури історіографії цифрової нумізматики як нової галузі знань. Також акцентовано увагу на відсутності цілісного осмислення цифрової трансформації нумізматичних досліджень та продемонстровано, що цифрова нумізMATIKA досі розглядається доволі фрагментарно. Також викладено системний аналіз джерельної бази цифрової нумізматики, включаючи електронні каталоги, архіви, бази даних, цифрові платформи та ресурси та обґрунтовано використання загальнонаукових, спеціально-історичних і цифрових методів. У межах другого розділу — «Цифрова трансформація історичних досліджень» —

подано системний огляд історії використання цифрових технологій в історичній науці, від концепції Digital Humanities до Digital History, та розкрито їх міждисциплінарний характер. Третій розділ присвячено становленню цифрової нумізматики як напрямку, з урахуванням етапів розвитку, інституційного становлення, джерельної бази. Четвертий — аналізує методи та конкретні цифрові технології в нумізматичних дослідженнях: стандарти, моделі, системи каталогізації, формати зберігання, формування інформаційних ресурсів. Також в ньому представлено приклади експериментальних перевірок цифрових підходів до аналізу монетних даних (кластеризація, AI-аналіз, візуалізація, розпізнавання та тривимірна реконструкція).

4. **Теоретична новизна.** Дисертаційне дослідження відзначається високим рівнем наукової новизни. Уперше в українській історичній науці на концептуальному рівні систематизовано теоретико-методологічні засади цифровізації нумізматичних досліджень. Швець О.Д. формулює низку нових підходів до класифікації цифрових методів, структурування інформаційного простору нумізматики, а також до інтеграції LOD, GIS, ШІ і 3D-моделювання у фахові дослідження.

5. **Автор пропонує** власне бачення розвитку цифрової нумізматики як науки, з чітко окресленими етапами, завданнями, цифровими рішеннями та викликами. Окремо варто відзначити обґрунтування ролі цифрових гуманітарних наук (Digital Humanities) у трансформації нумізматичних практик. Це дозволяє говорити про роботу як про міждисциплінарне дослідження, що знаходиться на перетині гуманітаристики та інформатики.

6. **Апробація результатів.** Результати дослідження пройшли належну апробацію на наукових заходах різного рівня, як українських, так і міжнародних. Здобувач має низку публікацій, що відображають основні положення дисертації. Вони охоплюють тематику цифрової трансформації нумізматичних досліджень, зокрема аналіз сучасного стану й перспектив цифровізації штемпельного аналізу, формування та розвитку онлайн-баз даних античних монет, збереження цифрових дослідницьких даних, а також використання інформаційних ресурсів, графічних редакторів, 3D-сканування, методів штучного інтелекту та стандартів оцифрування

для реконструкції, класифікації та уніфікації нумізматичних об'єктів. Усі публікації мають самостійний характер, що підтверджує особистий вклад дисертанта у формулювання та реалізацію наукових ідей.

7. **Практичне значення.** Дисертаційна робота має вагоме практичне значення. Її результати можуть бути використані у процесі створення нумізматичних електронних каталогів і платформ, для впровадження систем цифрового зберігання, автоматизованої ідентифікації та аналізу монет, їх реєстрації, викладання фахових дисциплін у ЗВО, а також наукових дослідженнях. Авторські узагальнення можуть бути адаптовані у стандарти національного цифрового опису нумізматичних об'єктів.

8. **Зауваження та дискусійні положення.** Робота є ґрунтовною й завершеною, однак викликає кілька питань, які можуть стати підґрунтям для подальшого дослідження:

- було б корисним ширше охарактеризувати співвідношення між цифровими археологічними практиками й цифровою нумізматикою;
- у розділі щодо застосування штучного інтелекту варто було б надати більш глибоке зіставлення алгоритмів з погляду точності класифікації зображень монет;
- у деяких місцях вартувало б коротко зазначити юридичні та етичні аспекти цифрової реєстрації й візуалізації знахідок.

Ці зауваження не знижують загального високого рівня дисертації та мають дискусійний характер, що засвідчує глибину наукового підходу автора.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Швець Олени Дмитрівни «Цифровізація нумізматичних досліджень: теоретико-методологічні засади» є самостійним, концептуально виваженим, логічно структурованим та ґрунтовно виконаним дослідженням, що відкриває нові перспективи для інтеграції цифрових технологій у сферу історичних дисциплін. Робота є першим в Україні комплексним дослідженням із теоретико-методологічним спрямуванням, присвяченим цифровій трансформації нумізматичної науки. Автор виявила глибоку обізнаність у тематиці, дотрималась академічної доброчесності, продемонструвала самостійність суджень і високий рівень аналітичного мислення.

Наукова новизна результатів, чіткість структури, обґрунтованість висновків, повнота джерельної бази, належна апробація та практична цінність дослідження дають усі підстави для позитивної оцінки роботи. З урахуванням наведеного, вважаю, що дисертація Швець Олени Дмитрівни відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації» (зі змінами), постанови Кабінету Міністрів України №44 від 12.01.2022 р. «Порядок присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (зі змінами) і може бути подана на розгляд разової спеціалізованої вченої ради для захисту на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 032 Історія та археологія (галузь знань 03 — Гуманітарні науки).

Рецензент

доктор історичних наук,
доцент кафедри
історії, археології,
інформаційної
та архівної справи
Центральноукраїнського
національного технічного
університету

**Микола
НІКОЛАЄВ**

Підпис Миколи Ніколаєва засвідчую:

Проректор з наукової роботи
та міжнародних зв'язків
Центральноукраїнського
національного технічного
університету

Андрій ТИХИЙ

оригіналом від
завідувача кафедри
історії та археології
визначено
20